

УДК 330.142.222 (100)

Кабо Г. О.

Донецький національний університет

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Досліджено практичні аспекти розвитку міжнародного банківського бізнесу у глобальній фінансовій системі за такими показниками, як відношення капіталу банків до їх активів, частка недіючих позик у загальному обсязі кредитів, виданих банками, а також коефіцієнт достатності капіталу і коефіцієнт рентабельності активів за регіонами світу. Розроблено економіко-математичну модель, використання якої дозволило спрогнозувати частку непрацюючих позик у загальному обсязі глобальних кредитів до 2017 року та запропонувати механізм функціонування глобального інституційно-регуляторного забезпечення міжнародного банківського бізнесу.

Ключові слова: банк, міжнародний банківський бізнес, фінансова система, глобалізація, глобальна трансформація, глобальні дисбаланси.

Постановка проблеми та актуальність теми дослідження. Одним з найвищих етапів глобалізації виступає глобалізація світового фінансового простору, яка є найбільш динамічною складовою загального процесу глобалізації. Особлива увага приділяється розвитку міжнародного банківського бізнесу, що дозволяє перейти до якісно нового етапу функціонування фінансового ринку. Банківська система є гарантом фінансової безпеки держав, її залежність від кон'юнктури на світових ринках робить її більш чутливою до глобальних фінансових кризових явищ.

Ступінь вивченості проблеми дослідження. Аналізу різних аспектів діяльності банків на світовому фінансовому ринку в контексті глобалізації світової економіки присвячено праці провідних вітчизняних економістів: С. Я. Боринця, А. С. Гальчинського, В. І. Грушка, Д. Г. Лук'яненка, І. О. Лютого, Ю. В. Макогона, О. М. Мозгового, А. М. Мороза, Т. В. Орехової, М. І. Савлука, А. С. Філіпенка, Г. О. Черніченка та інших. Проблематика банківської діяльності посідає важливе місце в дослідженнях відомих зарубіжних учених: П. Аллена, Е. Долана, Т. Коха, Р. Міллера, П. Роуза.

Метою дослідження є розвиток теоретико-методологічних основ діяльності міжнародних банківських установ та розробка науково-практичних рекомендацій щодо розвитку міжнародного банківського бізнесу в умовах глобальних трансформацій.

Основний матеріал. Сучасна парадигма глобального економічного розвитку обумовлює необхідність здійснювати трансформацію та модернізацію національної соціально-економічної системи, враховуючи не тільки національні особливості відносин і ринкових механізмів, а й світового, глобального ринку.

Зроблено висновок, що нинішній етап цивілізаційного розвитку зумовлює необхідність розробки новітніх підходів до вивчення та усвідомлення процесів функціонування світового економічного простору, сутності сучас-

ної парадигми світового фінансового середовища і глобальної фінансової банківської архітектури.

Аналіз світового досвіду банківської діяльності варто почати з особливостей трансформації світового банківського сектора в умовах глобалізації. Необхідно зазначити, що протягом 40 останніх років у розвитку банківських систем різних країн світу спостерігається взаємозалежність між ефективним функціонуванням банківської системи та рівнем розвитку економіки країни [2, с. 47].

Сучасний стан світового фінансового ринку характеризується поглибленням інтернаціоналізації, лібералізацією національних фінансових ринків внаслідок послаблення державного контролю над банківською сферою та процесом концентрації міжнародного банківського капіталу. При цьому різко зросла роль головних учасників світового ринку – транснаціональних компаній (ТНК) і транснаціональних банків (ТНБ), які контролюють понад 70% міжнародних ринків товарів, послуг, технологій, капіталу [7]. Показниками, які характеризують розвиток міжнародного бізнесу є відношення капіталу банків до їх активів (рис. 1), частка недіючих позик у загальному обсязі кредитів, виданих банками (рис. 2).

З рис. 1 видно, що норматив достатності власних коштів по всіх регіонах світу з 2007 р. зростає, і на цьому зростанні не позначилась навіть криза. Найбільша величина даного показника припадає на країни Латинської Америки і Карибського басейну.

Характерною рисою є також перевищення українськими банками середньосвітового рівня аналізованого показника. Однак така ситуація не свідчить про достатню надійність українських та латиноамериканських банків порівняно з банками інших регіонів світу: по-перше, внаслідок зазначеної неможливості порівняти значення нормативу достатності власних коштів за мінімальним значенням; по-друге, такий стан речей може бути викликаний заниженою вартістю банківських активів порівняно з банківським капіталом, що і дає завищений результуючий показник.

З рис. 2 видно, що найбільша частка недіючих

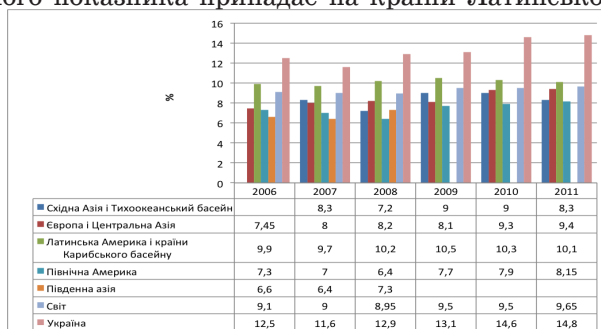

Рис. 1. Відношення капіталу банків до їх активів за регіонами світу в 2006-2011 рр., % [4]

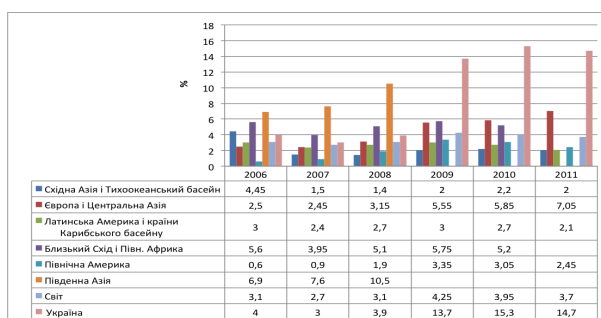

Рис. 2. Частка непрацюючих позик у загальному обсязі кредитів за регіонами світу в 2006-2011 рр., % [4]

позик в країнах Європи та Центральної Азії, причому вона почала зростати після кризи. Така ситуація обумовлена, крім світової кризи 2008-2009 р., тривалою кризою зони євро. Проте показник непрацюючих кредитів по Україні практично в 2 рази перевищує відповідний показник по Європі і майже в 4 рази – загальносвітовий. Це свідчить про те, що Україна, на відміну від решти світу, продовжує переживати кризові явища в економіці, в т. ч. і в секторі банківських послуг.

Також важливими показниками, що відображають стан світового банківського бізнесу, є коефіцієнт достатності капіталу і коефіцієнт рентабельності активів. Так, коефіцієнти достатності капіталу за всіма регіонами світу знаходяться в межах нормативного значення в 4-15%. Однак якщо враховувати норматив угод Базель-I і Базель-II у 8% у відношенні вимоги для розмірів сукупного капіталу від величини активів з урахуванням ризику, то під необхідну норму не потрапляють банки практично всіх регіонів, крім Центральної та Східної Європи, Карибів, Близького Сходу, Центральної Азії (рис. 3).

Найбільшу віддачу від використання активів у вигляді прибутку приносили банки країн Центральної і Південної Америки, Центральної та Східної Європи, Карибів, найменшу – банки Північної Америки та Європи. Причому в останній групі європейські банки в 2012 р. практично перестали приносити прибуток, що пов'язано з фінансовими проблемами країн Єврозони (рис. 4).

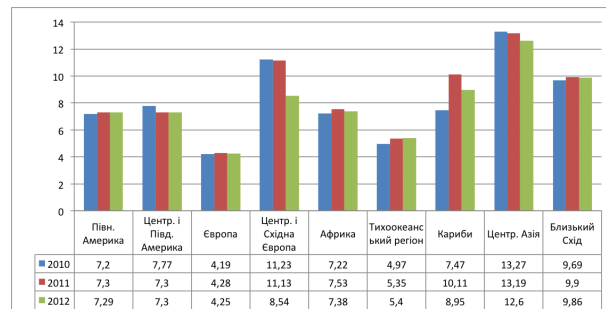

Рис. 3. Коефіцієнт достатності банківського капіталу за регіонами світу в 2010-2012 рр., % [4]

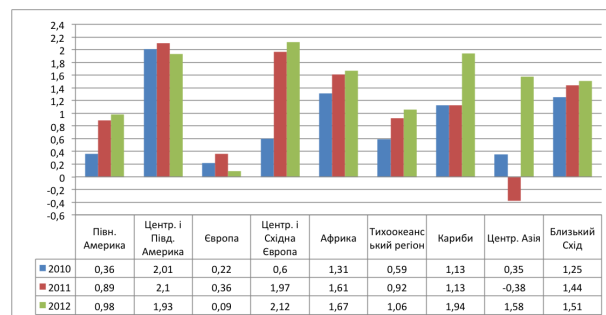

Рис. 4. Коефіцієнт рентабельності активів за регіонами світу в 2010-2012 рр., % [4]

З метою визначення залежності частки непрацюючих позик у загальному обсязі кредитів від таких факторів, як прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в світі, зростання світового ВВП, експорт, частка банківського капіталу в активах, процентний спред (табл. 1) запропоновано економіко-математичну модель, використання якої дозволило спрогнозувати частку непрацюючих позик у загальному обсязі глобальних кредитів до 2017 року.

Змінна Y (частка недіючих позик у загальному обсязі кредитів) – залежна (ендогенна), змінні X_1 (ПІІ у світі), X_2 (зростання світового ВВП), X_3 (експорт), X_4 (частка банківського капіталу в активах), X_5

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови економіко-математичної моделі [4]

Рік	Частка недіючих позик у загальному обсязі кредитів, % (Y)	ППІ, млрд. дол. США (X ₁)	Зростання світового ВВП, % (X ₂)	Експорт, % від ВВП (X ₃)	Частка банківського капіталу в активах, % (X ₄)	Відсотковий спред, % (X ₅)
2000	9,50	1319,34	4,20	24,68	8,70	7,17
2001	8,50	727,02	1,67	24,06	8,70	7,12
2002	8,00	629,06	1,97	24,00	8,90	7,11
2003	6,25	570,30	2,74	24,22	8,80	6,83
2004	4,20	715,54	3,99	25,71	8,70	6,47
2005	3,50	1380,29	3,50	26,75	8,55	6,61
2006	3,10	1693,32	3,99	28,15	9,10	6,33
2007	2,70	2468,32	3,95	28,69	9,00	6,54
2008	3,10	2197,17	1,33	29,57	8,95	6,22
2009	4,25	1154,96	-2,22	25,64	9,50	6,25
2010	3,95	1345,07	4,36	28,03	9,50	6,19
2011	3,70	1654,42	2,73	29,34	9,65	6,14

(процентний спред) – незалежні (екзогенні). На першому етапі була побудована модель, що враховує вплив всіх п'яти факторів на результативний показник. Але оскільки три з них виявилися незначущі, їх довелося виключити з моделі – незважаючи на те, що коефіцієнт детермінації в п'ятифакторній моделі був вище, ніж у двофакторній. Таким чином, була отримана модель, що відповідає необхідним критеріям значимості (значима як сама модель, так і всі її параметри). Вона виглядає таким чином:

$$\hat{y}_x = -65,95 + 2,6384x_4 + 7,1803x_5$$

На заключному етапі побудовано прогноз частки недіючих позик у загальному обсязі кредитів до 2017 року за двома сценаріями – песимістичним та оптимістичним. Сценарії представлені на рисунку 5 та в таблиці 2. Оскільки дані за 2012 і 2013 рр. відсутні, у прогнозі також був змодельований результативний показник за ці роки.

Таблиця 2

Оптимістичний і песимістичний сценарії для прогнозу показника «Частка непрацюючих позик у загальному обсязі кредитів» до 2017 року, %

Рік	Оптимістичний сценарій	Песимістичний сценарій
2012	3,94	3,25
2013	7,44	2,90
2014	8,17	2,56
2015	8,54	1,87
2016	8,91	1,87
2017	9,29	1,53

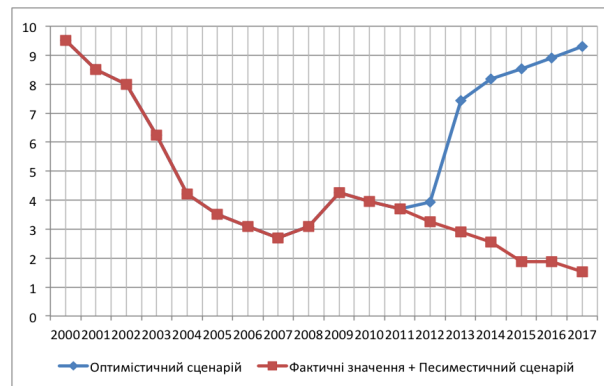

Рис. 5. Прогнозування показника «Частка непрацюючих позик у загальному обсязі глобальних кредитів» до 2017 р.

На засадах проведеного моделювання можна дійти висновку, що в міжнародному банківському бізнесі вирішальними факторами виступають суто фінансові показники. При цьому на збільшення частки невиконаних позик у загальному обсязі кредитів банків прямо пропорційно впливають частка банківського капіталу в активах і процентний спред. Це означає, що збільшення кожного з цих факторів

окремо призводить до збільшення частки невиконаних позик.

Глобальні дисбаланси вплинули на розвиток світових фінансових ринків та вітчизняної банківської системи. Адже інтеграційні процеси нині охоплюють різні сфери економіки, але найвідчутливішими вони є у фінансовій системі, зокрема в банківському секторі. Тому моніторинг нових умов функціонування банківської системи є вкрай необхідним як для з'ясування тенденцій діяльності, так і для виявлення змін у банківській сфері в умовах глобалізації [1, с.102]. Так, світова фінансова криза виявила фактори уразливості фінансової системи України та значно підвищила ризики її функціонування, проте в період кризи активи українських банків стабільно зростали. У той же час, якщо звернути увагу на кредити, то можна відзначити, що, незважаючи на збільшення абсолютного показника довгострокових кредитів, їх частка знижується з початку 2009 р. [3]. Така тенденція є більшою мірою негативною, оскільки є результатом неадекватності ресурсної бази банків, що пояснюється високою чутливістю внутрішніх кредиторів до загальної економічної і політичної ситуації в країні та низьким рівнем довіри до банківських установ.

Висновки і пропозиції. На засадах проведеного узагальнення сучасних методів регулювання міжнародної діяльності комерційних банків національними органами банківського нагляду і контролю різних країн запропоновано механізм функціонування глобального інституційно-регуляторного забезпечення міжнародного банківського бізнесу, на засадах комплексу організаційно-економічних заходів, спрямованих на усунення наявних перешкод у розвитку міжнародного банківського бізнесу та підвищення глобальної інвестиційної привабливості.

Список літератури:

1. Іващук І. Напрями трансформації вітчизняної банківської системи в умовах глобальних дисбалансів / І. Іващук, О. Іващук // Українська наука: минуле сучасне, майбутнє. Випуск 16. – 2011. – С. 99–109.
2. Литвин М. В. Сучасні тенденції та характерні особливості світового банківського сектора / М. Литвин // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Світове господарство і

- міжнародні економічні відносини». Вип. 3 (10/2), 2011. – С. 46–54.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index> – Назва з екрану.
 4. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/> – Назва з екрану.
 5. Офіційний сайт Світової фінансової служби «The Banker» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.thebanker.com/> – Назва з екрану.
 6. Офіційний сайт Фінансового журналу «Global Finance» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gfmag.com/> – Назва з екрану.
 7. Петров А. О. Развитие международного банковского бизнеса в условиях глобализации / А. Петров // Проблемы и перспективы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Сборник научных трудов. 2 часть. Донецк : ДонНУ, 2009. – С. 896-901.

Кабо А. О.

Донецкий национальный университет

РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Резюме

Исследованы практические аспекты развития международного банковского бизнеса в глобальной финансовой системе по таким показателям, как отношение капитала банков к их активам, доля недействующих займов в общем объеме кредитов, выданных банками, а также коэффициент достаточности капитала и коэффициент рентабельности активов по регионам мира. Разработана экономико-математическая модель, использование которой позволило спрогнозировать долю неработающих займов в общем объеме глобальных кредитов до 2017 года и предложить механизм функционирования глобального институционально-регуляторного обеспечения международного банковского бизнеса.

Ключевые слова: банк, международный банковский бизнес, финансовая система, глобализация, глобальная трансформация, глобальные дисбалансы.

Kabo A. O.

Donetsk National University

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL BANKING BUSINESS IN TERMS OF GLOBAL TRANSFORMATION

Summary

In this paper the practical aspects of international banking business in the global financial system on indicators such as the ratio of bank capital to their assets, the share of non-performing loans to total loans issued by banks, as well as capital adequacy ratio and return on assets by geographic region are investigated. The economic and mathematical model, the use of which have predicted the share of non-performing loans in the total amount of global loans until 2017 and suggest a mechanism of a global institutional and regulatory support of the international banking business.

Key words: bank, international banking, financial system, globalization, global transformation, global imbalances.